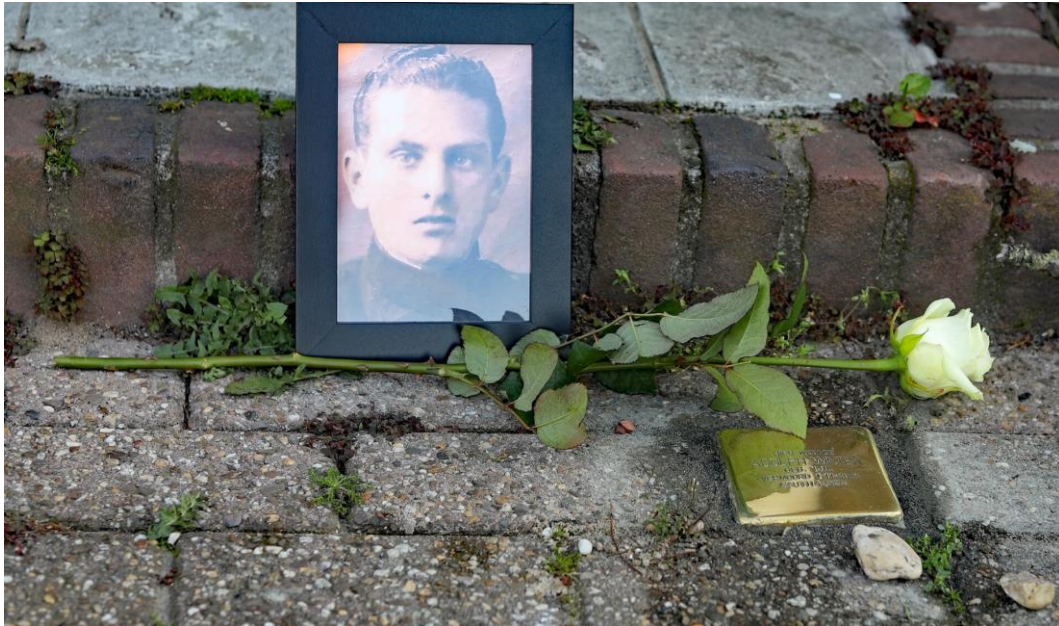

Nieuwe Stolpersteine geplaatst in Zutphen

Een 'struikelsteen' met messing plaatje, een foto, een witte roos en – volgens Joodse traditie – twee steentjes. Voor het huis in De Hoven waar Adolph Winter heeft gewoond wordt hij blijvend herdacht. Foto: Sander Grootendorst

Door Sander Grootendorst di 25 apr.2023

Gunter Demnig uit Berlijn heeft op 18 april in Zutphen liefst zevenentwintig nieuwe 'Stolpersteine' geplaatst. Hij metselde de stenen in de trottoirs bij huizen waaruit in de Tweede Wereldoorlog Joden door de nazi's zijn afgevoerd. Elke steen voorzien van een messing plaatje met de namen van de slachtoffers. De eerste was 's morgens voor Adolph Winter, in 1941 de enige Joodse inwoner van De Hoven.

Demnig is initiatiefnemer van het struikelstenenproject, een blijvend aandenken aan het leed dat de Joden is aangedaan. In tal van dorpen en steden zijn de struikelstenen inmiddels te vinden. Gerrie Willemsen, bewoonster van De Hoven, vroeg aandacht voor Adolph Winter (roepnaam Dolf) en haar verzoek om plaatsing van een 'Stolperstein' aan de Weg naar Voorst 144 werd gehonoreerd.

Onder het toezien van zo'n twintig belangstellenden ging Demnig aan de slag. Zeventwintig Zutphense stenen: hij had dinsdag een strak programma. "Wo ist der Stein?", vroeg hij nadat hij plek had vrijgemaakt voor de plaatsing. Klein misverstand: de man met de stenen was al op weg naar de volgende locatie.

Geen nood, violist Erik Hilhorst was stand-by, hij speelde Kaddish, een compositie van Maurice Ravel, naar het gelijknamige Joodse gebed,

tegen het lawaai van de ochtendspits in. De steen kwam terug, Demnig bevestigde hem, Willemsen hield een toespraak. Een foto van Dolf en zijn vrouw met in hun midden hun zoontje Gerrit had haar ontroerd, zei ze.

“Een jongetje dat al zo snel zonder zijn vader verder moest.”

De bijeenkomst werd voortgezet in het ontmoetingscentrum op de Mulderskamp en daar voerde Jolida Winter het woord, kleindochter van Dolf. Er waren foto's te zien, waaronder die ene waarover Gerrie Willemsen het had. Dolf kwam op wrede wijze aan zijn einde in concentratiekamp Mauthausen, Jolida bezocht het dertig jaar geleden. *“Voor iemand zonder officieel graf zoals hij, voelt het huis waar hij het laatst heeft gewoond als graf. Dat is dus hier in De Hoven. Het is alsof hij vandaag voor de tweede keer is begraven.”*

Destijds behoorde de 25-jarige Dolf met nog zes anderen tot de eerste groep Joden die in Zutphen werden opgepakt. De achterblijvers hadden geen idee waar ze naartoe gingen, en ook zijzelf niet. Later werd bekendgemaakt dat hij *“op de vlucht was neergeschoten”*. *“In Mauthausen viel niet veel te vluchten”*, zei zijn kleindochter. *“In werkelijkheid is hij opgehangen.”* Op 1 november 1941 werd hij officieel doodverklaard.

Hoe kun je als nabestaande leven met zo'n onvoorstelbare wreedheid? Steun van anderen, initiatieven zoals Gunter Demnig en Gerrie Willemsen ze namen, die helpen. *“Ik had verwacht vanmorgen in mijn eentje langs de Weg naar Voorst te staan, maar jullie hebben mij vergezeld”*, zei Jolida Winter tegen het publiek. Publiek dat op de getoonde foto's de gelijkenis zag tussen Jolida en haar opa: dezelfde ogen, dezelfde mond.

Dolf trouwde met Ida Riethorst, een Heufse: zij overleefde de oorlog. Net als hun zoon Gerrit, Jolida's vader. Met hem had Gerrie Willemsen contact over haar plan om zijn vader te herdenken. Gerrit Winter is begin dit jaar overleden, hij heeft de plaatsing van de Stolperstein niet meer mogen meemaken.

Het werd daardoor op een vroege dinsdagmorgen in De Hoven een kleine bijeenkomst ter nagedachtenis aan vader én zoon.

Bron: Contact